

Špecifické vývinové poruchy učenia

Problematika špecifických vývinových porúch učenia a správania je veľmi rozsiahla a v tomto úvodnom článku by sme sa chceli venovať ich hlavným príznakom a dôsledkom.

Fakt, že niekto sa nevie naučiť čítať a písať, bol známy už pred vyše sto rokmi. V päťdesiatych rokoch minulého storočia bol objavený pojem „ľahké mozgové dysfunkcie“ (LMD) - súčet príznakov zahŕňajúci okrem neurologických príznakov nápadnejšie odchýlky v správaní dieťaťa ako aj poruchy vnímania, tvorenia pojmov, pamäti, reči, pozornosti, impulzivnosti alebo motorických funkcií. Keďže tento pojem bol priveľmi široký, nastalo jeho rozčlenenie na menšie jednotky a v súčasnosti nie je oficiálnou diagnózou. Súčasne s týmto pojmom bola rozvíjaná koncepcia *špecifických vývinových porúch učenia a správania (ŠPUS)*, ktorá je zameraná viac na konkrétne problémy – v učení či správaní; než na možné príčiny vzniku. Termín špecifický poukazuje tiež na fakt, že **tieto deti sa dokážu naučiť školským zručnostiam pomocou špecifických výukových metód**. V súčasných diagnostických manuáloch nájdeme tieto symptómy popísané v syndrómoch : „Špecifické vývinové poruchy reči a jazyka“, „Špecifické vývinové poruchy školských zručností“ a „Hyperkinetické poruchy“. Stálu nejednotnosť v terminológii zapríčiňuje to, že doteraz neboli objavené príčiny týchto porúch; a veľká variabilita ich prejavov. V praxi sa preto používajú termíny „porucha pozornosti - ADD“ a „porucha pozornosti s hyperaktivitou - ADHD“; ktoré vystihujú problémy v správaní. Pojmy dyslexia, dysgrafia, dysortografia, dyskalkúlia, dyspraxia, dyspinxia a dysmúzia označujú hlavnú oblasť problémov v učení – buď v čítaní, písaní, gramatike, matematike, motorickej oblasti, kreslení alebo v hudbe. Pre úplnosť uvediem definíciu J.Šturmu: „*Špecifické poruchy učenia sú čiastočné oslabenie v schopnostiach a funkciách primárne potrebných k získavaniu výukových zručností, alebo v súhre týchto schopností a funkcií pri inteligencii aspoň v medziach širšej normy;t.j. postačujúcej k zvládnutiu požiadaviek základnej školy. Oslabenia sa týkajú predovšetkým niektorých funkcií kognitívnych (zrakové, sluchové vnímanie), motorické (či už ide o pamäť zrakovú, sluchovú či motorickú) a rečových (zvlášť konceptualizáciu, špecifické poruchy výslovnosti a i.) a ich súčinnosť a integráciu, ako je napríklad prepis dát z jednej zmyslovej modality do druhej*“. **Najviac známym a preskúmaným predstaviteľom porúch učenia je dyslexia**; ktorá je svojím dopadom zrejme aj najzávažnejšou z týchto porúch. Schopnosť správne čítať je v našej súčasnej spoločnosti skoro nevyhnutnosťou; súčasne je hlavne v prvých rokoch školskej dochádzky jednou z najviditeľnejších. Budeme sa jej preto venovať

v samostatnom článku spolu s ďalšími poruchami učenia.

„Špecifické vývinové poruchy správania sú spojené s oslabením vo funkciách a schopnostiach, ktoré sú zodpovedné za riadenie, reguláciu a integráciu správania, opäť pri inteligencii aspoň v rámci širšej normy. Patria sem psychické funkcie a vlastnosti zakotvené v centrálnom nervovom systéme, ako je pozornosť, reaktibilita, úroveň aktivácie, cieľavedomosť a sebakontrola, ale tiež reč ako dôležitý činiteľ autoregulácie“. Obidva typy porúch sa môžu vyskytovať súčasne a potencovať sa navzájom; a aj len samotné špecifické poruchy učenia môžu viesť k nedostatočnému využívaniu rozumovej kapacity a tak viesť k výukovým problémom.

Okrem toho, že dieťa s vývinovou poruchou učenia či správania vydá na rovnaký výsledok pri učení oveľa viac námahy ako dieťa s rovnakou inteligenciou bez poruchy, je hlavným negatívom fakt, že ak dieťaťu nie je poskytnutá adekvátne pomoc, **utrpiť touto poruchou hlavne jeho osobnosť** – často zažívané pocity menejcennosti môžu viesť k trvalej **neurotizácii, emočnej labilita, psychosomatickým problémom, depresii, a tiež ku antisociálnym prejavom a závislostiam**. Za prelomové sa považuje obdobie medzi desiatym a dvanástym rokom – pokiaľ nie je poskytnutá pomoc do tohto obdobia, náprava je omnoho ťažšia a prognóza menej priaznivá.

Tieto deti dosahujú v porovnaní s rovnako nadanými vrstovníkmi nižší stupeň vzdelania, zamestnávajú sa v menej atraktívnych odboroch a sú častejšie nezamestnaní.

Predpokladajú sa dve veľké skupiny príčin vzniku – genetické a vplyvy prostredia – zvlášť citlivé je obdobie prenatálne, obdobie pôrodu a tesne po pôrode; do súvisu sa dávajú úrazy hlavy, zápalové ochorenia; až po nesprávne výchovné vplyvy. V súčasnosti sa skúma tiež vplyv potravinových alergénov.

Najčastejšie uvádzaný údaj o výskyte je 5-10% v populácii.

Deti so ŠPUS nie sú len deti, ktoré majú problémy – ich „porucha“ môže byť vlastne odlišné usporiadanie niektorej mozgovej funkcie – mozog niektorých dyskalkulikov nefunguje v desiatkovej, ale v dvojkovej sústave. **Takisto mnoho detí je vysoko nadaných v nejakej inej oblasti.**

Súčasná slovenská legislatíva tieto deti zaraďuje do kategórie **detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami** a umožňuje rôzne druhy úprav školskej dochádzky – od špecializovaných škôl a tried po redukciu učiva a nehodnotenie určitých typov výkonov.

Problémy zasahujú nielen tieto deti samotné, ale aj ich rodiny, preto je najlepšie čo

najskôr vyhľadať odbornú pomoc.

PhDr. Elena Tomková (zoznam literatúry je k dispozícii u autorky)